

Sygn. akt I CSK 3001/22

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa K. W.
przeciwko Skarbowi Państwa-Dyrektorowi Zakładu Karnego w R.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 8 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 26 listopada 2021 r., sygn. akt V ACa 34/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda K. W. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych z ustawowymi odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz adwokata W. K. kwotę 2195, 12 (dwa tysiące sto dziewięćdziesiąt pięć, 12/100) złotych powiększoną o 23% podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód K. W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 listopada 2021r., V ACa 34/21, którym zmieniono zaskarżony wyrok Sądu I instancji w punktach 1 i 2 w ten sposób, że zasądzono od pozwanego Skarbu Państwa Dyrektora Zakładu Karnego w R. na rzecz powoda kwotę 10.000 złotych z ustawowymi odsetkami, w pozostałej części powództwo oddalono (pkt 1); oddalono apelację powoda w pozostałej części (pkt 2); oddalono apelację pozwanego (pkt 3); rozstrzygnięto o kosztach (pkt 4).

W skardze kasacyjnej powód wniósł o przyjęcie jej do rozpoznania powołując się w uzasadnieniu po pierwsze, na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, dotyczące wykładni art. 417 k.c. w zw. z art. 121 § 1 k.k.w. w zw. z art. 122 § 2 k.k.w. zakresie tego, czy obowiązek zapewnienia pracy w miarę możliwości wyłącza odpowiedzialność Zakładu Karnego za niezapewnienie zatrudnienia, w sytuacji, gdy taka możliwość istniała, po drugie na istniejącą potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, dotycząca wykładni art. 455 k.c. oraz art. 481 k.c. w zakresie tego, od jakiej daty winny być naliczane odsetki ustawowe za zadośćuczynienie za naruszenie praw wynikających z niezapewnienia należytych warunków wykonywania kary, po trzecie wskazał na oczywistą zasadność skargi w zakresie wykładni art. 448 k.c. oraz art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 roku co do wartości adekwatnej kwoty zadośćuczynienia w przypadku niezapewnienia odpowiednich warunków odbywania kary.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w

art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie SN z 24 września 2020 r., V CSK 48/20).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W skardze kasacyjnej wskazano podstawy jej przyjęcia do rozpoznania: występowanie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz oczywistą jej zasadność.

Występowanie powołanych przez skarżącego przesłanek przedsądu budzi w niniejszej sprawie wątpliwości.

Jak przyjmuje się w orzecnictwie, jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość przyjęcia oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt. 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. najczęściej wzajemnie się wykluczają: jedna uzasadnia przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na interes publiczny (pkt 1), a druga – z uwagi na interes prywatny skarżącego (pkt 4). Z reguły trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje na tyle poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie SN z 24 września 2020 r., V CSK 48/20).

Wskazanie jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) nakłada na skarżącego obowiązek nie tylko sformułowania tego zagadnienia, ale przede wszystkim przedstawienia wyczerpującej argumentacji, wykazania, że jest to zagadnienie

nowe, dotychczas nierozstrzygnięte, oraz że jego precedensowy charakter będzie miał znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych przez sądy powszechne. W efekcie uzasadnienie tej przesłanki wymaga od skarżącego szczególnej staranności w wykazaniu „istotności” zagadnienia, które musi mieć charakter prawny.

Po pierwsze, sformułowanie w niniejszej sprawie zagadnienia prawnego dotyczącego wykładni art. 417 k.c., to jest odpowiedzialności Skarbu Państwa za bezprawne działanie w zw. z art. 121 § 1 k.k.w. i art. 122 § 2 k.k. i jego rozstrzygnięcie nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. W świetle ustaleń faktycznych powód jednorazowo zgłosił wolę wykonywania pracy w zakładzie karnym, a następnie po około dwóch miesiącach sam z niej dobrowolnie zrezygnował. Nie wykazał przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, w tym wysokości szkody. Po drugie, wskazane przepisy kodeksu karnego wykonawczego były już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W orzecznictwie tego Sądu stwierdzono, że z racji zapewnienia zatrudnienia „w miarę możliwości” nie wynika żadne roszczenie, w szczególności o zatrudnienie, czy też prawo podmiotowe do zatrudnienia w zakładzie karnym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2020 roku, V CSK 438/19). Nie można, więc, uznać, że istniała bezprawność działania po stronie zakładu karnego.

Skarżący podniósł potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów - art. 455 oraz 481 k.c., co do zasad naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w przypadku zadośćuczynienia związanego z osadzeniem w zakładzie karnym. Zagadnienie wymagalności świadczenia w takim przypadku nie różni się od reguł wymagalności zadośćuczynienia w ogólności. Termin, od którego naliczane powinny być odsetki w związku z przyznaniem zadośćuczynienia może kształtować się w różny sposób, w zależności od okoliczności sprawy. Może być to przykładowo zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu (upływ wyznaczonego terminu wezwania do zapłaty), jak i dzień wyrokowania, przy czym odsetki mogą być zasądzone od dnia poprzedzającego wydanie wyroku, jeżeli zostanie wykazane, że w tym dniu zadośćuczynienie w oznaczonym rozmiarze rzeczywiście się powodowi należało. Jeżeli zaś sąd ustali, że zadośćuczynienie w

rozmiarze odpowiadającym sumie dochodzonej przez powoda należy się dopiero od dnia wyrokowania, odsetki od zasądzonego w takim przypadku zadośćuczynienia mogą się należeć dopiero od dnia wyrokowania (zob. przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2020 r., II CSK 236/20; postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lipca 2020 roku, II PK 245/18,). W konsekwencji należy stwierdzić, że kwestia ta została wystarczająco rozstrzygnięta w orzecznictwie

Nie można także uznać, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Dla uznania skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną nie wystarczy wskazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia – oczywistego i widocznego *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej oraz wynikającej już z treści skargi (zob. w szczególności postanowienia SN: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19; z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15; z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14; z 18 września 2012 r., II CSK 179/12; z 8 marca 2012 r., III SK 36/11; z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09).

Oczywiste naruszenie prawa zachodzi wówczas, gdy błąd w interpretacji lub stosowaniu prawa jest widoczny bez pogłębionej analizy wchodzących w grę przepisów (zob. postanowienia SN: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07; z 5 października 2007 r., III CSK 216/07; z 19 marca 2004 r., II PK 4/04; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01).

Dodatkowo należy stwierdzić, że dla spełnienia podstawy oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie jest wystarczające, aby sąd w sposób oczywisty naruszył prawo, naruszenie to musi mieć oczywisty wpływ na rozstrzygnięcie i to w taki sposób, aby orzeczenie mogło być uznane za bezprawne (zob. postanowienia SN: z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 730/17; z 22 marca 2018 r., III CSK 296/17; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17; z 9 maja 2017 r., I CSK 686/16; z 25 stycznia 2017 r., IV CSK 384/16; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16).

Oczywista zasadność skargi ma polegać na naruszeniu zasady adekwatnej wysokości zadośćuczynienia w przypadku niezapewnienia odpowiednich warunków

wykonywania kary. Kwestia odpowiedniej wysokości zadośćuczynienia była przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego. W ich świetle nie wynika, że skarżący zawarł w skardze przekonywujący wywód oczywistej jej zasadności.

W orzecznictwie dominuje pogląd, o ocennym charakterze kryteriów wyznaczających wysokość zadośćuczynienia i związaną z tym znaczną swobodą sądu orzekającego w określeniu należnej z tego tytułu sumy, którą powinien respektować sąd kasacyjny, powodują że podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji jak w sprawie niniejszej zaniżenia zadośćuczynienia, może być uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia zasad jego ustalania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, Nr 2, poz. 40; z 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09; z 8 października 2020, II CSK 766/18).

Ingerencja sądu w ustaloną wyrokiem wysokość zadośćuczynienia jest dopuszczalna jedynie w przypadku, gdyby okazało się, że sąd niższej instancji nie uwzględnił wszystkich okoliczności i czynników uzasadniających przyznane świadczenie. Korygowanie przez sąd zasądzonego zadośćuczynienia może wchodzić w rachubę tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmierne, to jest albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (zob.: wyroki SN: z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04; z 9 lipca 1970 r., wyrok SN, III PRN 39/70; z 30 października 2003 r., IV CK 151/02; z dnia z 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04; z 5 grudnia 2006 r.; II PK 102/06). Weryfikacja rozstrzygnięcia w tym zakresie powinna być bardzo ostrożna (zob. np. wyroki SN: z 15 stycznia 2014 r. I CSK 215/13; z 4 marca 2015 r. IV CSK 422/14; z 15 czerwca 2018 r. I CSK 472/16).

O rażącym naruszeniu zasady ustalania "odpowiedniego" zadośćuczynienia mogłoby zatem świadczyć przyznanie zadośćuczynienia, które miałyby jedynie wymiar symboliczny, niestanowiący rekompensaty doznanej krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, która mogłaby prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia osoby poszkodowanej.

Ustalone okoliczności faktyczne sprawy nie pozwalały na twierdzenie, aby takowa rażąca niewspółmierność wystąpiła w sprawie.

Z tych względów w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej orzeczono, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 2 pkt 5 i § 8 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, uwzględniając wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r. poz. 769), którego treść prowadzi do wniosku o sprzeczności z Konstytucją § 8 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 68), w zakresie zasad ustalania wynagrodzenia adwokata świadczącego pomoc prawną z urzędu w wysokości niższej niż w przypadku ustalania wysokości wynagrodzenia pełnomocników z wyboru.

[SOP]

[ł.n]